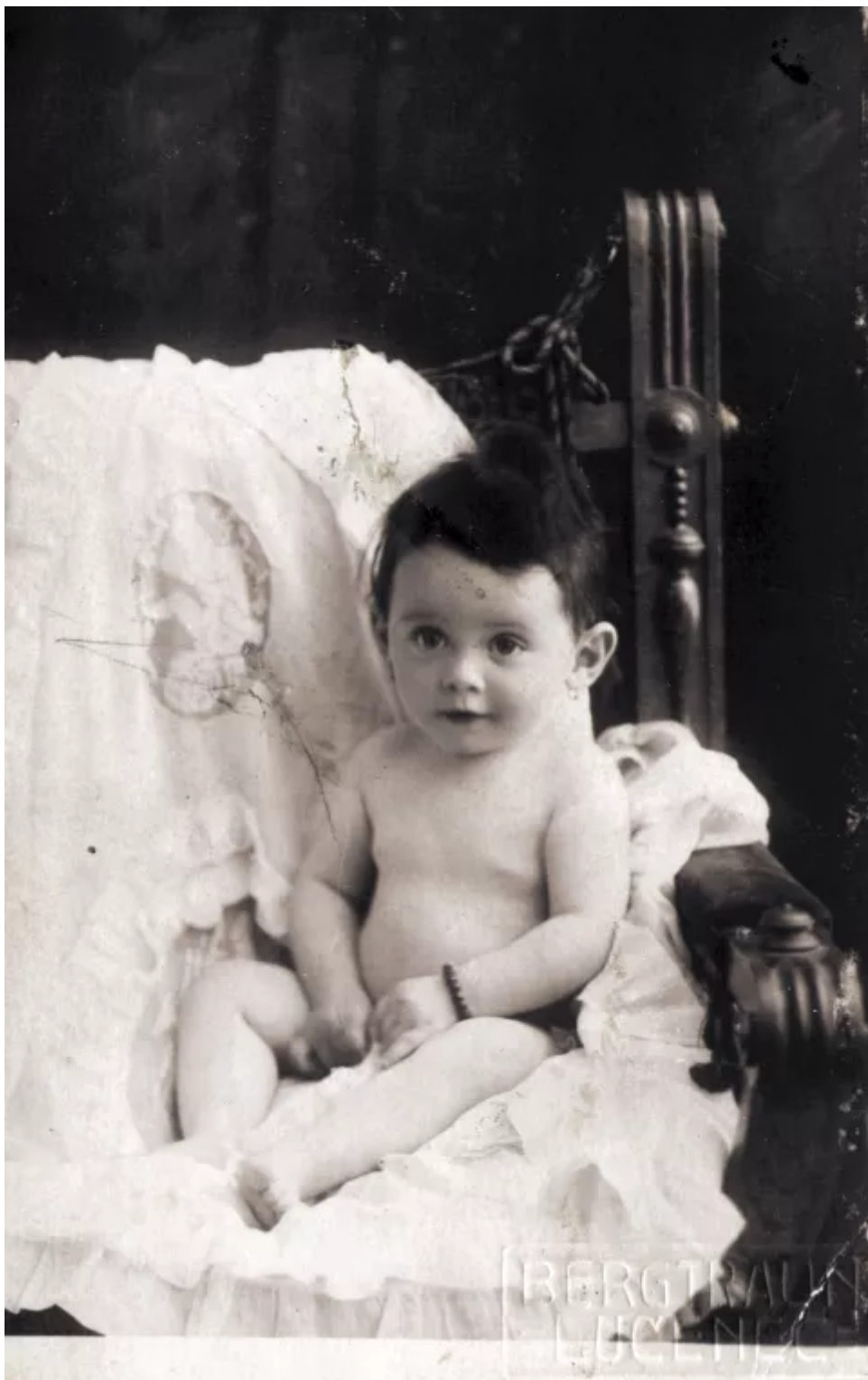

Vári Pálné Kislányként

Ez én vagyok kislánykoromban. A szülővárosomban, Debrecenben készült a kép 1925-ben. Nem vagyok teljesen biztos benne, de azt hiszem, hogy az egyéves születésnapomon készült a kép. Akkoriban a szülők csak a fontos dátumokon és évfordulókon csináltattak képet a gyerekekről. Emlékszem, hogy amikor nagyobb voltam, évente egyszer -- a születésnapomon -- mentünk fényképészhez. Nem tudom, hova lettek ezek a képek, csak ez az egy maradt meg. Gondolom, a holokauszt alatt vesztek el.

Pesten születtem. 1924-ben. Aztán anyám elvált, még nem is voltam egy éves, akkor -- gondolom -- visszaköltöztetett Debrecenbe, és együtt laktunk az anyai nagyszülőkkel. S ha jól tudom, a nevelőapámmal Debrecenben ismerkedett meg. Nekem a nevelőapám olyan volt, mintha az apám lenne. Lőwinger Lászlónak hívták, utána Ladányi lett belőle [lásd: névmagyarosítás]. Ő 1905-ben született, egyidős volt anyámmal. Fogalmam sincs róla, milyen végzettsége volt. A nevelőapám apja órás volt, lehet, hogy kitanulta a szakmát, de arra nem esküszöm meg. Mindennel foglalkozott, hogy meg tudjon élni.

Amikor kicsi voltam, emlékszem, hogy az ő szüleivel nagyon jó viszonyban voltunk. Ők Miskolcon éltek. Átköltöztünk Debrecenből Miskolcra, de fogalmam sincs, miért. Miskolcon teljesen vegyes környéken laktunk. Egy kis telken volt négy kis földszintes ház, ott volt egy házinéni, és rajta kívül volt három lakó. Amiben mi laktunk, anyámék, a nagyanyámék és én, az egy kétszoba-konyhás lakás volt és a vécé az udvaron. A nagyszülők meg én az egyik szobában, a másikban meg anyámék. Könyvek voltak otthon. Nem volt könyvtár, mert nem volt rá lehetőség, de azért naprakészen volt, amit én is megkaptam. Én nagyon sokat olvastam. Nagymosásra volt, hogy hívtak valakit, aki azt megcsinálta, de különben nem volt háztartási alkalmazott.

Templomba csak akkor mentem, ha nagyünnepek voltak, akkor elmentem, mert nagyünnepekkor elment nagyanyám is. Meg hát az volt egy ilyen találkozóhely. Nem szerettem, mert nem arról szólt, amiről kellett volna. A vallás mint olyan, se a zsidó, se más vallás nem vonz igazából. Mert én bigottnak tartom. De hát ezt mindenkinek a szíve joga úgy gyakorolni, ahogy ő szereti. Miskolcon én két templomra emlékszem. Volt egy a Palóci utcán, nem messze tőlünk, nagypapám oda járt, és volt a Kazinczy templom, ami a legnagyobb zsidó templom volt. Nagyünnepekre készültek a szép, divatos ruhák, és akkor kiöltözködött mindenki, és rázta a rongyot. A templomban is ha felmentem a női részre, akkor nem az imádkozás volt a fő, hanem a beszélgetés meg a pletyka. És ez nekem igazából nem tetszett.